

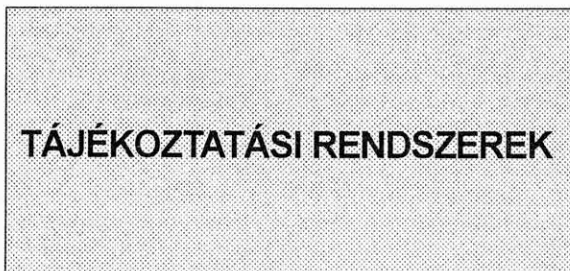
A szellemi fogyatékosok számára kialakított szakkönyvtár sikertörténet: az esztétikus környezetben rendszeres foglalkozásokat tartanak, a gondozók segítenek a dokumentumok kiválasztásában és használatában az otthon lakóinak, akik nagy örömmel vették birtokba a könyvtárat. A könyvtári foglalkozások kiegészülnek egyéb tevékenységekkel, például tornával. Az állomány segít felkelteni a hátrányos helyzetű olvasók érdeklődését. Egy újabb pályázaton elnyert tízezer dollár kizárólag az állománygyarapítást szolgálja. A tervek között szerepel a könyvtár megnyitása egy közeli speciális iskola fogyatékos tanulói számára, valamint a számítógéphasználat alapjainak oktatása a használók képességei szerint. Az elérendő cél egy állandó rész munkaidős könyvtáros alkalmazása, továbbá a tanárok és a terapeuták bevonása a könyvtári programokba.

(Pappné Farkas Klára)

rensz; Számítógép-hálózat; Tanterv, óraterv; Termelés információellátása

A közlemények tárgya: 1. Adatgyűjtési technikák és stratégiák a hálózati információszolgáltatások értékelésére a használók szempontjából. – 2. Az Internet hatása az oktatásügyre. – 3. A hálózatok témája az észak-amerikai könyvtárosképzésben. – 4. Modell az Internetre épülő referenzmunka tervezésére és megvalósítására. – A tudományos könyvtári állományalakítási munka új lehetőségei a hálózatok világában. – 6. Esélyegyenlőség az elektronikus hálózatok információinak használatában; modell az USA falusi vidékeinek könyvtárai számára. – 7. Az elektronikus szövegek használhatósága a humán tudományokban. – A számítógépes hálózatok szerepe a repülőmérnökök munkájában.

(Autoref.)

96/181

LIST, Carla: Sanctifying the Internet = Am.Lib. 26.vol. 1995. 10.no. 1019-1022.p.

Helyes-e dicsőíteni az Internetet?

Hatékonyság; Igény; Munkaszervezés; Számítógép-hálózat; Személyzet; Továbbképzés

Hálózatok, regionális rendszerek

96/180

Libraries and the Internet: education, practice and policy. Issue ed. Thomas D.Walker = Libr.Trends. 42.vol. 1994. 4.no. 585-758.p. Bibliogr.

A könyvtárak és az Internet: a képzés, a gyakorlat, az irányelvek. – Tematikus szám, 8 közlemény

Állományalakítás; Falusi olvasó; Kutatás információellátása; Oktatás információellátása; Refe-

Nem nyilvános fórumokon, inkább folyosói beszélgetésekben, kávézás közbeni csevegekben egyre nyilvánvalóbban mutatkozik meg a szakadás a könyvtárosok körében Internet ügyben. A szembenálló csoportoknak már különböző ragadványneveik is vannak: az Internetben jártasakat mint „széllóvasokat” emlegetik, a többieket „gépromboló”-ként (ludditák) tisztelik. Pedig az alighanem téveszme, hogy aki nem szenved „cyberfóbiában”, az mindjárt ellensége is az Internetnek. Különben is, a kérdés az: valóban minden problémánkra az Internet a megoldás? Ez a már-már mágikus varázsigeiként, vallásos tisztelettel emlegetett eszköz szükséges egyedül munkánk minél jobb végzéséhez?

Vizsgáljuk csak meg, kinek az érdeke az Internet mindenképp fölé helyezése, kiket szolgál a

hálózat mind szélesebb kiterjesztése. Az első adódó válasz: a könyvtárigazgatást. Hiszen milyen vonzó lehet a kép a jövőendő egyetemi hallgatók, illetve a tandíjat fizető szülők számára: „lám-lám, itt nagyon jól felszerelt a könyvtár, sok a számítógép, és az Internethez is kapcsolódnak – ide aztán érdemes beiratni a gyereket.” Nem beszélve a jövőendő szponzorokról akik világosan láthatják: ez a könyvtár tényleg a csúcson van. Így aztán sok helyen a könyvtárvezetés tudatosan a költségvetés élére helyezi az „internetesítést”, háttérbe szorítva a dokumentumbeszerzés és a személyzet szükségleteit. Igaz, a hálózaton keresztül sok dokumentum elérhető, ezeket így már nem szükséges külön beszerezni. Igen ám, de ki fogja elérni és kezelni ezeket? Nyilván a könyvtárosok. Eddig is sok mindent megtanultak, mi az nekik bedolgozni magukat az Internet használatába. Csakhogy akinek valaha is volt dolga vele, tudja mennyi időt kíván az Internetben való eligazodás. Hogy fogják a könyvtárosok hagyományos munkájukat ellátni, ha naponta több órát a hálózatban „kóricálnak”? Ráadásul a könyvtárhasználókat is nekik kellene kiokosítani a használatról!

Más oldalról azonban a mi érdekünk, hogy profik legyünk ebben is, hiszen mi információs szakemberek vagyunk, az Internet pedig nem más, mint információ. De indokolt-e az Interneten vadászni például egy külföldi diák esetében, akinek az angol előkészítő kurzuson mondjuk a halálbüntetésről, vagy az állatok jogairól kell dolgozatot írnia? Nem beszélve azokról a „maradi” használókról, akiknek már a billentyűzet látványától is „feláll a hátukon a szőr”.

Jó lenne nem elfelejteni, hogy mi a használókat szolgáljuk, és ezt olyan források segítségével kell tennünk, ami számukra a legmegfelelőbb – legyen az hagyományos, vagy elektronikus tájékoztató eszköz.

Végül néhány jótanács. Az interneteseknek legyenek türelmesek a kezdőkkel. A bátorítás a legjobb motiváló erő számukra. A könyvtárigazgatás számára: határozzák meg az Internet valódi, indokolt helyét könyvtárunkban, és világítsák meg a gépesítéssel kapcsolatos beruházási döntéseik okait a könyvtárosok számára. A „géprombolóknak”: tanulják az Internetet! De ne csak azt kérdezzék a „széllóvasoktól” hogyan is kell használni, hanem azt is, *miért?*

(Fazokas Eszter)

96/182

Information superhighways: library and information services and the Internet = *El.Libr.* 13.vol. 1995. 6.no. 547-550.p.

Információs szupersztrádák: könyvtári-tájékoztatási szolgáltatások és az Internet. A Library Association összefoglalása a brit helyzetről

Egyetemi könyvtár; Közművelődési könyvtár; Nemzeti könyvtár; Szakkönyvtár; Számítógéphálózat; Szerzői jog

A különböző típusú brit könyvtárakban különböző mértékben használják a hálózatokat.

A felsőoktatási könyvtárak elöl jártak a hálózat (rendszerint a JANET) használatában. A távoli adatbázisok elérését a könyvtárközi kölcsönzési kérések e-postán való továbbítása követte, majd a könyvtári katalógusokat tették hozzáférhetővé. Az Internetet a tanításban és tanulásban is használják. A JANET hálózatot ma már az információs szerverek révén információszolgáltatásra is alkalmazzák. Az információk bonyolultabbá válásával (kép, hang stb.) felmerült az igény a széles sávú SuperJANET hálózatra.

A nemzeti könyvtárak egyre többet szolgáltatnak a hálózaton. A British Library törzsgyűjteményének és különgyűjteményeinek online katalógusai 1994-től elérhetőek. Az Initiatives for Access projekt keretében termékeit és szolgáltatásait is a hálózaton propagálja a British Library.

A közkönyvtárak nem kaptak ösztönzést arra, hogy kísérletezzenek a hálózatokkal, és nem találtak erre pénzügyi forrásokat sem. Az a néhány közkönyvtár, amely csatlakozott a hálózathoz, kísérleti programokat folytat a hozzáférés területén, előfizet egyes kereskedelmi Internet-szolgáltatásokra. A BBC tíz könyvtárnak ajánlotta fel, hogy három hónapig ingyenesen vehetik igénybe Auntie nevű Internet szolgáltatását. Egy másik társulás beindította az EARL programot, amely kifejezetten a hálózat közkönyvtári hasznosítását tárja fel.

A közkönyvtáraknak az a szerepe, hogy áthidalják az információban gazdagok (akik a felsőoktatási és kereskedelmi hálózatokhoz hozzáférnek) és szegények (akik nem) közötti szakadékot. A Library Association ezért némi aggodá-

lommal szemléli a közkönyvtárak kezdődő információs szegénységét. Azt javasolja, hogy az országos és a helyi kormányzat tegyen lépéseket annak érdekében, hogy a közkönyvtárak is élvezhessék az információs szupersztráda előnyeit. Hozzáférésük esetén felderíthetnék az információkat, eljuttathatnák az érdekeltekhez, hozzáférési pontokat kínálhatnának (ingyenesen vagy térítésért), képezhetnének a hálózat használatára, beépíthetnék a hálózat használatát szolgáltatásaik közé, információkat adhatnának közre a hálózaton, szaktudásuk révén hozzájárulhatnának a hálózati információk kezeléséhez, a felsőoktatással együttműködve információt szolgáltatathatnának a diákok és a távoktatás résztvevői számára.

A vállalati, szakterületi és kutatóintézeti szakkönyvtárak zárt felhasználói csoportokat vagy szakosodott hálózatokat működtetnek. Egyes intézmények elektronikus adatcsere- vagy egyéb tranzakcionális adatátviteli rendszereket használnak. Vannak cégek, amelyek vásárlóikkal és szállítóikkal, üzleti kapcsolataikkal elektronikus üzenetcsere-t folytatnak.

A Library Association felismerte a számítógépes hálózatok hatalmas lehetőségeit és hatását a könyvtári és tájékoztatási szolgáltatásokra, valamint azt, hogy az egyesület tagjainak fontos szerepe van abban, hogy e lehetőségekkel a használók javára éljenek. Állásfoglalást tett közzé, amelyben kifejti, hogy igen fontosnak tartja, hogy minden megtörténjen annak érdekében, hogy a könyvtári és tájékoztatási szolgáltatásokban a lehető legszélesebb körben hozzáférhetőek legyenek a hálózatok. Ezért:

- képzési programot indít,
- lobbyzik a kormányzati és egyéb illetékes szerveknél a szükséges infrastruktúra biztosítása érdekében,
- lobbyzik a kormányzati szerveknél annak érdekében, hogy az információs hálózatokat az információ szabadsága és a nyílt kormányzat jegyében használják fel,
- együttműködik a hálózati szakemberekkel a minőség, pontosság, adatvédelem szempontjából megfelelő információkezelési eljárások kidolgozása érdekében,
- igyekszik biztosítani a felsőoktatási könyvtárak számára a szélesebb körű hozzáférést a SuperJANET hálózathoz,
- ösztönzi fizetési mechanizmusok kialakítását az információ értékének elismerése és a

szellemi tulajdon birtokosainak honorálása érdekében,

– lobbyzik a kormányzati és egyéb illetékes szerveknél a jogszabályok megváltoztatása érdekében (a digitális művek védelme, a könyvtárosok/tájékoztató szakemberek számára a méltányos másolás engedélyezése, az elektronikus információk áramlásának segítésére a méltányos használat fogalmának bevezetése).

(Hegyközi Ilona)

96/183

DOWLIN, Kenneth E.: Distribution in an electronic environment, or Will there be libraries as we know them in the Internet world? = Libr.Trends. 43.vol. 1994. 3.no. 409-417.p.

Szolgáltatásaink terjesztése elektronikus környezetben, avagy: az Internet világában lesznek-e olyan könyvtárak, amilyenek ma ismerjük őket?

Dokumentum -gépi információhordozón; Gépi könyvtári hálózat; Hozzáférhetőség; Online katalógus; Számítógép-hálózat

Vannak, akik úgy gondolják, az Internet kiszorítja a könyvtárakat. Nem lesz rájuk szükség, ugyanis komputer veszi át a helyüket, amelynek gigantikus képernyője az égen – valószínűleg a Library of Congress fölött – fog lebegni. A közvéleménykutatások és népszavazások azonban azt látszanak bizonyítani, hogy az emberek ragaszkodnak kedvelt könyvtáraikhoz. Az azonban tagadhatatlan, hogy a könyvtáraknak igazodniuk kell az elektronikus forradalomhoz.

California II. régiójában egy ad hoc bizottság alakult a jövő könyvtári hálózat vizsgálatára. Céljuk: nemcsak a könyvtárak online katalógusainak összekapcsolása, hanem annak biztosítása, hogy a lakosság akadálytalanul hozzáférhessen az Internethez. Ennek érdekében húsz ezer könyvtáros számára indítanak a közeljövőben „internetes” képzést.

A már létező és leendő OPAC-ok hálózatba kapcsolása elvezethetne egy világméretű vidéki könyvtárhálózathoz, amelynek lényege, hogy kifejezetten a helyi közösségek igényeit elégítendő ki, de hatalmas információhalmazból. A könyvtá-

rák együttműködéséhez óriási lehetőséget nyújt az Internet.

A megoldandó feladatok: a San Francisco Public Library-nek 2 milliós a könyvvállománya, ez azonban csak 16%-a az összes dokumentumoknak. Ebből is látható, hogy az egész gyűjtemény katalógizálása, feltárása és leltározása milyen sziszifuszi feladat, amely új módszerek kidolgozását kívánja.

A hagyományos katalógust ki kell terjeszteni az összes dokumentumtípusra a mikroformáktól kezdve a videofelvételeken és CD-ken át az adatbázisokig, sőt a multimédiák, vagy akár a „virtuális valóság” dokumentumaiig. Ki kell tehát dolgozni a „metakatalógus” módszerét és szabványait.

Az elektronikus lehetőségek segítségével a könyvtár együttműködhet más intézményekkel, és ezúton olyan közösségeket is elérhet, amelyek eddig el voltak zárva szolgáltatásaitól. (Például a helyi önkormányzat szociális osztálya segítségével eljuthat a valamilyen szempontból hátrányos helyzetű polgárokhoz.)

A metakatalógus bővíti majd az információkhoz és ismeretekhez való hozzáférési technikákat is. A felhasználó választhat, olvasni, hallani, vagy látni akarja-e őket – így ezzel például a fizikai korlátok (vakság, siketség) is megkerülhetők majd. Végső soron a könyvtár olyan jellegű szolgáltatásra is képes lehet majd, mint az önkiszolgáláson alapuló bankautomaták.

A nagy televíziós hálózatoknak és napilapokat kiadó konszerneknek nem érdekük, hogy helyi tudósítókát küldjenek mindenhová, sokkal kifizetődőbb számukra a nagy hírügynökségek információit átvenni. A könyvtáraknak a kábeltévék, az online kommunikáció, a „freenet”-ek új lehetőséget nyújtanak, hogy a helyi közösségek „személyre szabott” információigényét kielégítsék.

A könyvtárközi kölcsönzés mellett egyre jobban megnő az információkhoz a hálózatokon keresztül történő hozzáférés jelentősége. A könyvtárosoknak ezért mielőbb el kell sajátítaniuk ezek használatát is, és segítségükkel megteremthetik például saját közösségük/közönségük multimédia enciklopédiáját is.

A San Francisco Public Library küldetése, hogy biztosítsa a „köz” számára az információhoz való hozzáférést, és az olvasás örömét. Az új technológiák nem változtattak ezen, hanem lehetővé teszik, hogy mind jobban beteljesítse

misszióját, és a huszonegyedik században a könyvtár kiemelkedő jelentőségű intézmény lehessen.

(Fazokas Eszter)

96/184

KURONEN, Timo: Kirjastot ja Internet = Signum. 26.vol. 1995. 7.no. 145-147.p.

A finn könyvtárak és az Internet

Közérdekű tájékoztatás; Országgyűlési könyvtár; Számítógép-hálózat

YLIKOSKI, Petri: Internet tutkijan apuna = Signum. 28.vol. 1995. 7.no. 148-150.p.

Az Internet a kutatók szolgálatában

Egyetemi könyvtár; Elektronikus folyóirat; Kutatás információellátása; Számítógép-hálózat

Legfőbb ideje, hogy a könyvtárak figyelmet fordítsanak az Internet hálózattal kapcsolatos tartalmi kérdésekre. Eddigi számítógépes programjaik csak a logisztikai tevékenységük hatékonyságát növelték, ám az ilymódon könnyen fellelhető dokumentumokban foglalt információkhoz nem biztosítottak hozzáférést. Most haldéktalanul meg kell tervezni és el kell indítani az Internetbe beépítendő könyvtári programokat. Jelenleg már folyamatban van a Parlamenti Könyvtárban az országgyűlési jegyzőkönyvek hozzáférhetőségét (lapozhatóságát) megteremtő program. Amikor ez a parlamenti anyag mindenki számára ingyenesen használható lesz, a többi közérdekű információtermelő is elindíthatja a hasonló szolgáltatásokat. Ilyen lehetne elsőként a nagy települések szolgáltatásainak bemutatása, amelyet az adott város különböző könyvtárai (felsőoktatási, kutatóintézeti, megyei) munkamegosztással, közös projekt keretében valósíthatnának meg.

Az Internet továbbfejlődése során kutatói szemszögből nézve a legnagyobb jelentősége az elektronikus (időszaki) kiadványoknak lehet. Ezek megjelenése azonban felveti a hálózatba kerülő anyagok minőségének, megbízhatóságának, azaz kontrolljának kérdését. A könyvtár

rák fontos szerepe lehetne, hogy felvállalják a felelősséget az egyetemeken készülő elektronikus kiadványsorozatok infrastruktúrájáért, gyengítve ezzel a minőségre nem figyelő kereskedelmi kiadók szerepét. Célszerű volna például olyan, a különböző tudományterületek képviselőiből álló szakbizottságok létrehozása a Helsinki Egyetemen, amelyek tartalmi és minőségi szempontból gondoznák szakterületük kiadványsorozatát. Arról viszont, hogy ezek a hálózatban a megfelelő formában elérhetővé váljanak, az Egyetemi Könyvtár gondoskodna. Ez a szerepkör arra is lehetőséget kínál a résztvevő könyvtáraknak, hogy saját jelentőségüket növeljék, s megerősítsék szerepüket a modern szolgáltatások rendszerében.

(Sz. Nagy Lajos)

96/185

SENKEVITCH, Judith J. - WOLFRAM, Dietmar: Equalizing access to electronic networked resources: a model for rural libraries in the United States = *Libr.Trends*. 42.vol. 1994. 4.no. 661-675.p.

Esélyegyenlőség az elektronikus hálózatok információinak használatában; modell az USA falusias vidékeinek könyvtárai számára

Hozzáférhetőség; Községi könyvtár; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások átvétele

Az Egyesült Államokban a vidéki használók általában korlátozottabban férhetnek hozzá az információkhoz, mint a nagyvárosok lakói. A vidéki könyvtáraknak nemcsak a szűkebb költségvetés és a kisebb állomány problémájával kell megküzdeniük, hanem a nagy területeken szétszórtan élő lakosság információellátásának gondjaival is. A város és a vidék közötti különbség a hálózati erőforrások és az Internet elterjedésével jelenleg csak növekszik, mert az Internet könnyebben érhető el a városokban, mint vidéken. Ez a helyzet tarthatatlan, hiszen nyilvánvaló, hogy az információtechnológiának nem növelnie, hanem éppen ellenkezőleg, áthidalnia kellene a városok és a vidék közötti szakadékot. A cikk bemutatja a hálózati technológiák alkalmazásának jelenlegi helyzetét a vidéki könyvtárakban, valamint egy oktatási modellt ad közre a

vidéki könyvtárosok információtechnológiai képzésére, amelynek alkalmazása minden bizonynyal emelni fogja a szolgáltatások minőségét.

(Autoref.)

96/186

BIRCH, David G.W.: Toolbooths, not billboards: the paradigm for Internet business = *Online CDROM Rev.* 19.vol. 1995. 4.no. 195-201.p. Bibliogr.

Üzlet az Interneten: az elektronikus pénz ki fejlődése és szerepe

Számítógép-hálózat; Térítéssel szolgáltatás

A pénz, különösen a készpénz, nem valami féle állandó, független fizetőeszköz, hanem természetesen a körülményektől függően változik, követve a társadalom fejlődő igényeit. Az információtechnológia fejlődése nyomán a tulajdonjog fenntartása, akár csak a pénzforgalom lebonyolítása napjainkra a kibertérben is megvalósíthatóvá vált. Az elektronikus tulajdonjog és az elektronikus pénz (e-pénz) – az előbbi egyénekhez vagy intézményekhez kötött, míg az utóbbi névtelen – széles körű elterjedése katalizátorként fog hatni a bankrendszer és a kereskedelem természetének változásaira. A szerző a Mondex nevű e-pénz rendszer és más projektek tapasztalataira építve megkísérli a várható helyzet előrejelzését, és igyekszik segítséget nyújtani a jövő üzleti terveihez.

(Autoref. alapján)

Lásd még 112, 123, 127, 129, 141, 147, 153, 166, 167, 169, 173, 204, 205, 207, 214, 220

Természettudományi és műszaki tájékoztatás

96/187

HERNON, Peter: GIS in academic libraries: the best kept non-secret, or the genie is now out of the bottle = *J.Acad.Libariansh.* 21.vol. 1995. 4.no. 231-232.p.

A földrajzi tájékoztatási rendszer az egyetemi könyvtárakban - a legjobban őrzött nyílt titok, avagy: a palackból kiszabadult szellem

Adatbázis -földrajzi; Egyetemi könyvtár; Multi-média

A földrajzi tájékoztatási rendszer (GIS) a magán- és állami szektorban egyaránt elterjedt, gyorsan fejlődő technológiai alkalmazási terület, amely sokmilliárdos piacot jelent évente. A technológia révén egy adott terület vagy helység adatai vizuálisan megjeleníthetők és visszakereshetők. A GIS olyan rendszer, amely földrajzilag kódolt adatok rögzítésére, elemzésére és megjelenítésére alkalmas, képes pl. népszámlálási, szavazó- és iskolakörzetek egyedi adatainak összekapcsolására is. Az Egyesült Államok kormányzati szervei, a helyi közigazgatási intézmények a GIS-t többek között pl. arra használják, hogy ellenőrizzék a jogszabályok betartását, az elemi károkra és vészhelyzetekre való felkészültséget és ennek tervezését, valamint vezetési döntések meghozatalára. A magánszektor viszont kutatási, marketing és biztosítás-ellenőrzési célokra, telek-kiválasztásra, a legelőnyösebb szállítási útvonalak kialakítására, árusítási területek felderítésére, a vásárlói érdeklődés meghatározására stb. használja a GIS-t.

Az Egyesült Államok Kormányzati Kiadói Hivatala tárolókönyvtári programja révén elérhetővé vált a TIGER (Topologically Integrated Geographic Encoding and Referencing) adatbázis, és néhány könyvtár korlátozott hozzáférést biztosít ennek adataihoz a GIS segítségével. Az Association of Research Libraries is elkezdte annak felderítését, hogyan lehet a GIS-t a könyvtári szolgáltatások közé beépíteni. Leszámítva azokat a kísérleteket, amelyek a TIGER-fájlok „barátságosabbá” tételére irányultak, a könyvtárak számára a GIS új és felderítetlen terület maradt. Ezért a folyóirat teljes számát e témának szentelte, ezzel bátorítva a könyvtárakat a GIS megismerésére és használatára.

(Autoref.)

Társadalomtudományi tájékoztatás

96/188

REITMAYR, Thomas: Das Datenbank- und Informationsangebot im Bereich der Wirtschafts- und Sozialwissenschaften = Nachr.Dok. 46.Jg. 1995. 6.no. 341-348.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Adatbázisok és információellátás a közgazdaságtudomány és a társadalomtudományok területén

Adatbázis -közgazdasági; Adatbázis -társadalomtudományi; Felmérés [forma]; Számítógéphálózat; Tájékoztatás -közgazdasági; Tájékoztatás -társadalomtudományi

A tanulmány áttekinti az online adatbázisok, a CD-ROM adatbázisok és az Internet-források kínálatát a közgazdaság-és társadalomtudományok területén. A vizsgált tudományág adatbázisai között a legnagyobb csoportot a közgazdaságtudományi adatfájlok alkotják. A cikk elemzi ezek potenciális használatát, ismerteti osztályozási rendszerüket és néhányat be is mutat közülük. Az adatbázis-keresések költségeit is összehasonlítja. Végül táblázatba foglalja a további kutatásra érdemes információforrásokat.

(Autoref.)

Humán tudományi tájékoztatás

Lásd 209

Könyvtártudományi, informatikai tájékoztatás

Lásd 174

Kutatás és termelés információellátása

96/189

ABBAKUMOVA, N.P. - KARAZANOVA, L.N. - POZDNÁKOV, V.G.: Informacionnye potrebnosti fermerov = Naučn.Teh.Bibl. 1995. 7.no. 28-33.p.

Farmerek információszükségei

Tájékoztató -mezőgazdasági

Oroszországban új információfogyasztási kategória jelent meg, a farmereké. Hogy az orosz farmereknek sikerük legyen, korántsem csak a mezőgazdaság szervezési-technológiai ismereteit kell elsajátítaniuk, hanem ki kell igazodniuk az ágazati biznissz, finanszírozás és könyvelés, marketing, fogyasztói kereslet témakörében is. Egyaránt ismerniük kell a hivatalos dokumentumokat és a hagyományos, illetve nem hagyományos szakirodalmat, továbbá a helyismereti-helytörténeti dokumentumokat.

Az Orosz Mezőgazdaságtudományi Akadémia központi könyvtárában ezért intenzíven foglalkoznak az új használói kategória információellátásának kérdéseivel, ami egy konceptuális ellátási modell kimunkálásához vezetett. Benne egyfelől a mezőgazdasági termelés objektív tényezőire (talaj- és időjárási adottságok, a farmergazdaságok méretei, mezőgazdasági politika stb.) kellett tekintettel lenni, másfelől pedig a farmertársadalom szubjektív paramétereire.

Ami a szubjektív paramétereket illeti, a következő kategóriákat alakították ki belőlük: profi farmer – amatőr farmer; kezdő farmer – már tapasztalatokkal rendelkező farmer; maradéktalanul felszerelt gazdaság – alapfelszereléssel bíró gazdaság – felszerelések nélküli gazdaság; a vállalkozási szintek szerinti differenciálás; felső-, illetve középfokon képzett és nem képzett farmer.

A cikk a továbbiakban azt veszi szemügyre, hogy az egyes (általában aggregálódó) kategóriák számára keretszerűen milyen információellátás a kívánatos. Konkréten a következő információellátási modelleket vázolja: profi farmerek, amatőr farmerek, szakképzetlen farmerek, szakképzett farmerek, tapasztalatokkal rendelkező farmerek, műszakilag jól és elégségesen felsze-

relt gazdaságok, technikával el nem látott gazdaságok, vállalkozásokban érdekelt farmerek és kevésbé vállalkozó farmerek.

A fentiekből kitetszik: akár a szubjektív, akár az objektív tényezőket tekintjük, mindenképpen felettebb differenciált információellátást kell meghonosítani e nemzetgazdaságilag rendkívül fontos társadalmi csoport számára. További nehézség az ellátásban a csoport hatalmas területi szórtsága.

Az elmondottakkal kapcsolatban hangsúlyozni kell, hogy első megközelítésként kell fogadni az elméleti modellt. Mindenképpen számos marketing vizsgálatra van szükség tökéletesítése érdekében. Az azonban máris kitetszik: lesz mit tenniük az illetékes könyvtáraknak és információ központoknak ezen az eddig járatlan úton.

(Futala Tibor)

Művészeti és irodalmi tájékoztatás

Lásd 212

Közérdekű tájékoztatás

96/190

JOHN, Patricia LaCaille: The Rural Information Center assists local communities = Libr.Trends. 44.vol. 1995. 1.no. 152-175.p. Bibliogr.

Hogyan segíti az országos Falutájékoztatósi Központ a helyi közösségeket?

Ágazati tájékoztatósi központ; Falusi olvasó; Közérdekű tájékoztatás

A falu és város közötti információs szakadék egyre több aggodalmat keltett a nyolcvanas évek közepén az Egyesült Államokban. Mivel a farmok versenyképességének javítása, a válságból való kijutásuk a korszerű információ nélkül nem képzelhető el, az amerikai Kongresszus is foglalkozott a problémával, s 1987-ben javasolta a mezőgazdasági minisztériumnak egy falusi információs clearinghouse létrehozását az Orszá-

gos Mezőgazdasági Könyvtár (NAL) keretében. A minisztérium rövidesen hatpontos tervezetet ismertetett a farmok életképességének helyreállítására. A Kongresszus külön céltámogatást is megszavazott a clearinghouse számára, a NAL költségvetésében. A clearinghouse-elképzelés azonban csakhamar egy teljes funkciójú Falusi Tájékoztató Központtá (Rural Information Center; RIC) bővült. Ebben a mezőgazdasági könyvtáron kívül benne volt a minisztérium „kibővített szolgáltatása” (USDA Extension Service; ES), majd pedig annak egy országos változata (Cooperative Extension Service; CES) is, ami lehetővé tette a CES tárgyi szakértelmének és szakreferensi hálózatának egy 2 millió kötetes információs állománnyal való egyesítését. (Formailag a RIC a mezőgazdasági könyvtár tíz szakosított tájékoztató központjának egyike lett.)

Az eredeti tervek szerint a RIC a CES-en keresztül mérte volna fel, illetve elégítette volna ki a helyi lakosok és képviselőik tájékoztatási igényeit, az USA államaiban működő központok közbeiktatásával. 1994-re azonban már inkább közvetlenül a RIC-be futottak be a helyi kérések, s csupán a kérések 4%-át közvetítették az egyes államokban dolgozó CES-munkatársak.

A RIC-ben könyvtárosok és szakterületi tudományos fokozatokkal rendelkező szakreferensek dolgoznak. Referenzkérdésekre válaszolnak, statisztikai adatokat szolgáltatnak, segítséget nyújtanak a területüket érintő számítógépi programok használatához, bibliográfiai adatbázisokban végeznek kereséseket, továbbá egyes esetekben más, megfelelőbb intézményhez utalják az érdeklődőt (forrástájékoztatás). Más főhatóságokkal, illetve azok intézményeivel is szoros az együttműködésük, pl. a kisvállalkozások országos hivatalával (Small Business Administration; SBA), az általános szolgáltatási hivatallal (U.S. General Services Administration; GSA), az egészségügyi minisztériummal (U.S. Department of Health and Human Services; DHHS), s azon belül a falusi egészségpolitikai hivatallal (Office of Rural Health policy; ORHP), azonkívül az egyes államok központi könyvtáraival, falusi fejlesztési tanácsaival (State Rural Development Councils; SRDC) stb.

A RIC igénybe veszi a DIALOG szolgáltatásait (amely hozzáférést nyújt a mezőgazdasági könyvtár AGRICOLA nevű adatbázisához, vagy a NEXIS/LEXIS jogi adatbázishoz), továbbá a NEWSNET-et (amely üzleti-gazdasági hír-

levelek teljes szövegét teszi visszakereshetővé), a helyi önkormányzatok esettanulmányait közkinccsé tevő LOGIN-t, valamint az országos segélyprogramok között eligazító, kölcsönökről, pályázatokról és segélyekről tájékoztató FAPRS információvisszakereső rendszert, miközben saját tájékoztató kiadványokat is megjelentet (bibliográfiák, a pénztámogatásokkal, kisvállalkozásokkal, oktatással, egészségüggyel foglalkozó információs termékek).

A központ 1988 októberében kezdte meg országos tevékenységét, 1990 végén ingyenesen hívható telefonszámot kaptak (egészségügyi szolgáltatásuk, a RICHS számára), s igénybevétele az utóbbi években ugrásszerűen megnőtt. Az ügyfelek között különösen nagy számban találhatók egészségügyi szakemberek és intézmények, földrajzi bontásban pedig Washington és környéke. Téma szerint a legtöbb tájékoztató kérdést 1990-ben a településfejlesztés, az üzleti élet, a kisvállalkozások és a helyi önkormányzatok területén kapták, 1994-re azonban az egészségügyi témakör tört előre (a korábbi 5% helyett 50%-kal, tükrözve az e téren igénybe vehető új szolgáltatásokat).

1991-ben létrehozták az ALF-ot (Agricultural Library Forum), a mezőgazdasági könyvtár elektronikus faliújságját. Ezenkívül a RIC és RICHS kiadványait elektronikus formában is közreadják. 1994 óta az ALF-fájlok a NAL Gopher-jén keresztül is elérhetők, 1995 óta pedig már saját WWW-nyitólapjuk is van.

(Mándy Gábor)

96/191

Rural libraries and information services. Issue ed. Patricia LaCaille John = Libr.Trends. 44.vol. 1995. 1.no. 1-219.p.

Falusi könyvtárak és tájékoztatási szolgáltatások. Tematikus szám, 11 közlemény

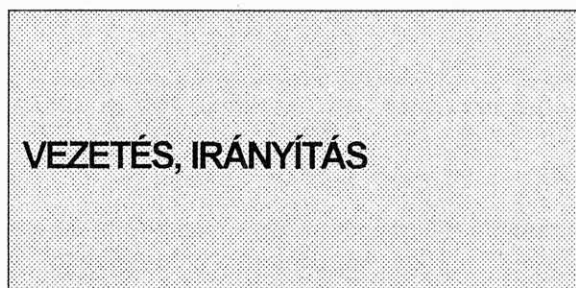
Falusi olvasó; Fenntartó szerv; Közérdekű tájékoztatás; Községi könyvtár; Távközlés; Továbbképzés

A közlemények tárgya: 1. A falusias vidékek problémái a globális gazdaság világában. – 2. A falusi olvasó információigénye és a közművelődési könyvtár szerepe (felmérés). – 3. A közpon-

ti és az egyes USA-államoktól származó támogatás szerepe a falusi könyvtárak fenntartásában. – 4. A helyi könyvtári tanácsok szerepe. – 5. A szellemi beruházások szükségessége; a falusi könyvtárosok továbbképzése. – 6. A falusi könyvtár felelőssége a gyermekek és az ifjúság iránt. – 7. A könyvtáron kívülre irányuló szolgáltatások. – 8. Falusi könyvtárak a vegyes típusú könyvtári egyesülésekben. – 9. Az országos Falutájékoztatói Központ munkája. – 10. A falu bekapcsolódása a távközlési hálózatokba; a könyvtár szerepe. – 11. A falusi könyvtárak jövője.

(Autoref.)

Lásd még 152

Általános kérdések

96/192

The library director. Issue ed. Irene B. Hoadley = Libr. Trends. 43.vol. 1994. 1.no. 3-147.p. Bibliogr.

A könyvtárigazgató. – Tematikus szám, 8 közlemény.

Egyetemi könyvtár; Közművelődési könyvtár; Nagykönyvtár; Tájékoztatói vállalkozás; Vezetés; Vezetőképzés

A közlemények tárgya: 1. A nagykönyvtárak igazgatói; szerepük, funkcióik, tevékenységük. – 2. Hogyan lehet eredményes a könyvtárosképző intézetek vezetőképző munkája? – 3. Meddig tart egy könyvtárigazgatói megbízás? – 4. A vezetés a poszthierarchikus könyvtárban. – 5. A

közművelődési könyvtár igazgatója: helye a hierarchiában, kapcsolata a „hatalommal”. – 6. Könyvtárosi diplomás vezetők szakmájukkal rokon, de nem könyvtári intézményekben. – 7. Az egyszemélyes (csak betanított munkaerővel dolgozó) könyvtárigazgató. – 8. A megbízott (ideiglenes) és az új (végleges) könyvtárigazgató együttműködése.

(Autoref.)

96/193

COTTAM, Keith M.: Directors of large libraries = Libr. Trends. 43.vol. 1994. 1.no. 15-33.p. Bibliogr.

A nagykönyvtárak igazgatói: szerepük, funkcióik, tevékenységük területei

Feladatkör; Kapcsolat intézményekkel; Nagykönyvtár; Vezetés

Egy nagy amerikai könyvtár vezetése nem ugyanazt jelenti, mint jelentette harminc évvel ezelőtt, elsősorban a környezetben lejajlott társadalmi, gazdasági, technológiai változások következtében. Míg korábban az igazgató főként a könyvtár belső ügyeinek a menedzselésével volt elfoglalva, az utóbbi időszakban egyre nagyobb figyelmet fordítanak arra a szűkebb és tágabb környezetre, amelyben a könyvtár működik.

A szerző 99 igazgatót keresett meg kérdőívvel. A 30 válaszoló közül 8 közművelődési, 1 kormányzati és 21 egyetemi könyvtárban dolgozik. A kérdések hat témakört öleltek fel.

Mire fordítja az igazgató idejének legnagyobb részét? A személyzeti ügyeket, szervezeti és működési kérdéseket, költségvetést, szponzorok keresését és új épületek emelését említették a legtöbbször. Kardinális szabály a személyzettel való állandó kapcsolattartás. Elsősorban döntéseket kell hozniuk, s ennek egyik előfeltétele a kommunikáció. Untató, de lényeges a belső és külső értekezleteken való részvétel. A gazdasági nehézségek kivédése nagy erőfeszítéseket kíván; van, aki idejének 20%-át fordítja kiegészítő források fellelésére (fund-raising). Emellett sok időt vesz igénybe a külső kapcsolatok szervezése, a könyvtár „eladása” is, a PR-tevékenység, valamint a könyvtárközi kapcsolatok ápolása.

Mely tényezőknek van prioritásuk az időmérésben? Mindenekelőtt a személyes döntések